

50673

SOKOLSKI KATEKIZAM

**== SASTAVIO : ==
CIRIL HOČEVAR**

(Sa slovenačkog preveo Dr. Maks Kovačič)

MARIBOR 1923

**IZDALA SOKOLSKA ŽUPA MARIBOR
TISKALA MARIBORSKA TISKARNA D. D.**

SOKOLSKI KATEKIZAM

**== SASTAVIO: ==
CIRIL HOČEVAR**

(Sa slovenačkog preveo Dr. Maks Kovačič)

MARIBOR 1923

**IZDALA SOKOLSKA ŽUPA MARIBOR
TISKALA MARIBORSKA TISKARNA D. D.**

50673

036035235

69/0/23

I. Sokolska misao.

1. Što hoće Sokolstvo? Sokolstvo hoće, da sačuva i podigne telesne i moralne sile u slovenskim narodima, svesno, da je tek telesno zdrav i jak narod moralno visok i sposoban za životnu borbu. Tyrš kaže: »Naša prva i opća je zadaća ta, da smo pre drugih pozvani, sačuvati narod svoj u onoj svestranoj čilosti, koja ne dopušta, da bi narodi izumrli, na onoj trajnoj i čvrstoj snazi, na onom telesnom zdravlju, duševnom i moralnom, koje ne dozvoljava, da bi se pokazalo kakvogod propadanje te ovako kakav zastanak, kakvo natražnjaštvo, ovaj najgori, čak ubilački zločin, učinjen narodima.«

2. Je-li treba dignuti u našem jugoslovenskom narodu telesne i moralne sile? Puno ima državnih ustanova, kojim je namera širiti moral kao i telesno blagostanje. Država si je svesna ove potrebe. Sokolstvo hoće, da pomože tamo, gde država nije mogla ili nije htela (bivša Austrija!). Toliko je od veće važnosti u slobodnoj državi. Svršio je baš svetski rat, koji nama uze na hiljade muških; puno invalida vene usled ozleda, dobivenih u ratu. Puno dece ostalo usled nedovoljne hrane slabo razvijene. Upadanjem narodne snage rastao je nemoral.

Povest nas uči, da su narodi, koji su zanemarivali svoje zdravlje, propali i podleгли drugim narodima, dok ne izumreše.

Tyrš kaže: »Oni vekovi nasilne vlade*) prodjoše i danas ne stojimo više u krvavoj borbi, ali natecanje pojedinaca, društvenih slojeva i celih naroda traje još i dalje, ona opća i neisprosna »borba za opstanak«, koja vlada u kraljestvu prirode i povesti i u kojoj podleže, tko ne

*) Tyrš mislio je time doba do god. 1848. Kao vrediše ove reči onda, toliko više su na mestu danas.

može krepošću i nutarnjom vrednosti da održi svoje mesto.«

3. Čime diže Sokolstvo telesne sile i moral? Sokolstvo diže telesno i duševno blagostanje u prvom redu svestranom telovežbom. Druga sredstva, kao kulturno-prosvetna, upotrebljava tek toliko, koliko podupiru te ispotpunjavaju prvo u svrhu bržeg napredovanja.

4. Kako diže telovežba telesne sile? Telovežba upliva na razvoj čitavog tela. Kostí, koje su u mladosti meke i gipke u zglobovima, postale bi u starosti tvrde i teško gibljive, ako ne bi vežbali. Također su kosti vežbača lepše srasle i uravnane nego nevežbača.

Sve mišice vežbača jake su, lepo razvijene i otporne. Koji nevežbač ima mišice jednake vežbaču? Ali također na unutarnje organe upliva telovežba ugodno. Stomak lakše probavlja, krv se lakše pretače po žilama, srce je otpornije, pluća izdašnije i dublje dišu; naučimo se brže misliti itd. Ukratko: telovežba nam dava svega, što čovek treba, da je zdrav, jak i lep.

5. Je-li zdravlje potrebno? Svako zna ceniti zdravlje, kad je bolestan; sve je

spreman dati za nj, jer je neophodno potrebno za život. Tko nije zdrav, vene i umre. Telovežba ne vraća zdravlja; u tu svrhu imamo lečnike. Ona teži za tim, da utvrđivanjem tela utvrđjiva otpornost protiv različnih bolesti.

6. Je-li sila potrebna? Nema zvanja, koje ne bi trebalo telesne snage. Tko je jak, lakše obavlja svoje zvanje pa će ga sigurno takodjer dulje i lakše obavljati nego slabić. Sila olakšava čoveku životnu borbu te mu pruža radost do života pa ga prašta one boli, koju oseća slabić u svesti svoje slabosti. Snaga upliiva u glavnom takodjer na razvoj duševnih svojstava te pospešuje moral. »Budimo silni, budimo hrabri kao junaci prošlih doba! Da smo silni, naša je prva zadaća; sila brani i hrani, krepost krasi mladića i muža,« kaže Tyrš.

7. Je-li želeti, da je naše telo lepo? Svako zna, da naše oko rado gleda lepe stvari, budi lepe oblikom ili bojom, uho rado sluša lepe glasove pesme ili muzike. Sve, što je lepo, godi mu. Nastojanje biti lep imaju čak životinje, zašto toga ne bi želio čovek, koji je najviše i najpotpunije biće na svetu? Ako gledamo svuda

na savršenost i lepotu, moramo nastojati postignuti to u prvom redu kod nas samih.

8. Ima-li telovežba upliv na moral?
Telovežbom dobivamo snagu te si ohranjujemo zdravlje. Tko je zdrav i jak, taj je iskren, ustrajan, umeren itd. To su svojstva, koja zovemo kreposti.

9. U kakvom su odnošaju telovežba i ljudske kreposti? Tko je jak, iskren je, jer se mu gadi kukavičnost i lukavost. Vežbač se nauči ustrajnosti i redu. Izvajanjem težkih vežbi dobiva srčanosti. Otpornim natecanjem čeličimo si volju. Tko hoće da postigne lepe uspehe u telovežbi, mora da se odriče svega, što zdravlju škodi. Vežbač nije pijanica ni razuzdanac, nego je umeren u svakom obziru. Telovežba daje ona lepa svojstva, koja mora da ima svak čovek. »Što si pridobio vežbom,« kaže Tyrš, »ovo neka ti sačuvaju moral i umerenost.«

Pamti! Sokolstvo ne gaji telovežbe kao šport. Telovežba je tek sredstvo za postizanje telesne potpunosti t. j. snage i zdravlja, s čime je u tesnoj vezi i moral.

10. Na kakvoj su ideji osnovana sokolska društva? Sokolska su društva osnovana na demokratskoj i narodnoj ideji.

11. Što znači: Sokolska društva su demokratska? Sokolska društva su demokratska znači, da ima pravo za pristup u društvo svatko, bez ozira na stan ili zvanje, koje obavlja u životu. Dobrodošao je u našoj sredini svaki najviši dostojanstvenik, kao i poslednji radnik, ako priznaje naša načela.

Dizanje telesnih i moralnih snaga svega naroda, to je ona velika misao, koja je satrikla sve razlike staleža; zato ne smemo nikoga isključavati iz naše sredine.

U društvu su svi jednakopravni. Svak ima jednaka prava služiti se društvenim institucijama. Nadređenih i podređenih članova nema.

12. U čemu se izražava najviše demokracija? Demokracija izražava se najviše u sokolskom bratstvu. Svi članovi sokolske organizacije nazivaju se među sobom »Ti«. Ali bratstvo ne postoji tek u rečima, nego se izražava takodjer u dejstvima. Član mora voleti člana kao brat brata te mu pomagati, ne samo u vežbaoni, nego svuda. Tko stoji u životu »više«, ne gleda »sviška« na »nižega«; pomaže mu, kao mu zapoveda njegovo

srce i gde može pomagati. Sposobniji ima toliko veće dužnosti, da mora pomagati manje sposobnome — mora mu biti duševni vogja.

13. Kakav je odnošaj izmedju Sokolstva i narodnosti? Sokolska društva su najviše narodna slovenska organizacija. Sokolstvo gajilo je narodno osećanje, kad nam gospodovahu tudji narodi. Bilo je progonjeno baš radi odlučne narodne svesti. Tyrš kaže: »Ljubav do otadžbine, to su ona posvećena tla, na kojima su usevele grane staroga veka.« Svaki Soko mora da voli svoje, svoju materinsku reč, svoga bližnjega, svoj narod. Za slobodu naroda pripravljalno se Sokolstvo 50 godina. U svetskom ratu pokazala se ljubav do naroda u najvećoj meri. Hiljade i hiljade Sokolova borilo se za slobodu otadžbine. Puno ih je žrtvovalo život za slobodu, pazeći izrek: »Hteli smo, da narod živi u slobodi; zato smo za narod rado ginuli, da bi bili izgled, kako treba za otadžbinu živeti i ginuti.« Kao dobrovoljci (legijonaši) mora raditi svak Soko, jer sam Tyrš nas opominje ovako: »Gajimo stvar sokolsku, gajimo stvar narodnu, koja je š njome; idimo svima

napred s geslima, koja smo si sami izabrali.«

14. Otkuda ime Soko? Prvo sokolsko društvo bilo je »društvo za telovežbu u Pragu«. Tek jeseni god. 1862. dodalo si na predlog br. Tonnera ime »Sokol«. Soko je tica jasnih visina, bistrih očiju, slobodan. Reč »soko« znači kod nas Jugoslovena junaka. Soko budi junak, kad ide o dobro naroda, o slobodu, bratstvo i jednakopravnost.

15. Zašto se osnovao »Soko«? Zapadni slovenski narodi bili su kroz stoleća zasuznjeni Nemeima. Propadahu, ali ustadoše ljudi, koji su narodu otkrivali njegovu povest i lepotu jezika njegovih otaca. Gledali su, kako se različni narodi oslobodiše tudje vlasti, te nastojali za narodnim ujedinjenjem.

Ovo je pošmatrao takodjer i Tyrš. Poznavao je dobro povest vlastitog naroda te istoriju starog veka. Znao je, kako su nepobedivi bili hrabri Grci, jer su znali ceniti telesni uzgoj i uzgoj ljubavi do otadžbine. Osnovao je u Pragu pomoću svojih drugova prvo slovensko vežbačko društvo »Soko« da bude ono društvo, koje bi podignulo telesnu i mo-

ralnu snagu te narodnu svest u českom narodu. Sokolstvo da bude narodna vojska, koja će pobediti, kad bude dovoljno jaka, svog narodnog nasilnika — Avstriju.

Drugi slovenski narodi upoznali su velike ciljeve Sokolstva; zato počеше osnivati sokolska društva, osobito oni, koji su trpeli u Avstriji: Slovenci, Hrvati, Srbi i Poljaci.

16. Je-li Sokolstvo već postiglo svoj cilj? Sokolstvo ne može postići potpuno svojih ciljeva, jer su zamišljeni idealno. Postiglo ih je već delomice. U svetskom ratu pokazala se sila Sokolstva. Van austrijskih granica skupljale se legije dobrovoljaca. Sokolski vogje postaše vojnički zapovednici, koji su vodili sokolske čete u borbu protiv Avstrije. Sokolske legije pokazale su svemu svetu, prvo, da mi Sloveni nećemo da budemo austrijski robovi, nego da težimo za slobodom; drugo pomagale su rušiti Avstriju. Hrabrosti českih legijonaša na francuskom ratištu treba zahvaliti, da je bila priznana Československa republika. Jugoslovenski dobrovoljci pomagali su rušiti u Dobruđi, na solunskom frontu i na više drugih

mesta Bugarsku, Nemačku, Tursku te Austriju, osloboditi Srbiju i jugoslovenske pokrajine. Time bio je postignut prvi cilj — sloboda.

17. Je-li Sokolstvo u slobodnoj državi potrebno? Mislili bi: slobodni smo, imamo svoju narodnu državu i vojsku, zašto sada Sokolstvo? Istina, imamo sve to. Ali rane iza svetskog rata još nisu ozdravljene, prilike u državi još nisu uređjene. Imamo još puno neprijatelja u državi, koji bijahu nekad naši ugnetači, koji nama zavide slobodu te bi rado, da se povrate vremena njihovog gospodstva. Pomoću različitih agitatora u domovini i van nje ruju protiv naše otadžbine. Zadaća je Sokolstva čuvati slobodu pred ovim ljudima. Sokolstvo je rušilo Austriju, pomagalo graditi našu državu te je mora sad braniti pred neprijateljima. Dignuti mora narod telesno i moralno.

18. Ima-li Sokolstvo još druge zadaće? Slobodni smo, ali zaboraviti ne smemo, da se ne radujemo ovoj slobodi svi, koji smo sinci Jugoslavije. Ima još braće u Koruškoj pa u Primorju, koja su došla iz jednog ropstva u drugo. Podložni su tudjincu te ne smiju javno da priznaju,

da su Sloveni a mi da smo njihova braća. Takodjer do ovih imamo dužnosti.

19. Naše dužnosti do neoslobodjene braće. Ako smo slobodni, nije to tek naša zasluga, nego predasvim onih, koji su žrtvovali život za otadžbinu. Sloboda se ne izvojštuje svadjanjem, nego tek mučnim radom in žrtvama. Tko da prebroji sve žrtve za naše oslobodjenje? Ako su bili oni spremni žrtvovati život, naša je dužnost, da ne zaboravimo svoje braće, već da im pomažemo po svojim silama, ih podupiremo moralno u njihovoj borbi te im — kad dodje vreme — pomožemo takodjer činom k oslobodjenju. Do tog vremena pak budimo ustrajni i spremajmo se u vežbaoni.

II. Organizacija.

1. Tko vodi društvo? Rad u društvu uredjuje i vodi: 1. redovita glavna skupština, koja se saziva po pravilima meseca januara svake godine; prema potrebi takodjer vanredna, koja se sastaje na poziv uprave (odbora), ili ako zahtevaju to $\frac{2}{3}$ članova; 2. društvena uprava (odbor), koja sastoji iz starešine, njegovog zamjenika, perovogje (tajnika), blagajnika,

načelnika, načelnice, odbornika te predsjednika razliĉnih otseka (kao kulturno-prosvetnog, pevaĉkog, muziĉkog, jahaĉkog, dramskog itd.). Uprava se bira na glavnoj skupštini za vreme 1 godine; 3. tehniĉke poslove (rad u veŹbaoni, uređivanje veŹbaĉkih satova te vodstvo teloveŹbe) vodi prednjaĉki zbor; 4. osobite otseke uprave (kao pevaĉke, tamburaške itd.) imaju od društvene uprave potvrđjen poslovnik.

2. Tko moŹe postati ĉlan (ĉlanica) društva? Ćlan sokolskog društva moŹe biti: 1. Svak Sloven, koji je star najmanje 18 godina i koji je svojim javnim i privatnim životom i radom dokazao svoju bespogrešnost i karakter te da je bez ljaŹe; 2. koji nije ĉlan kakve politiĉke organizacije, ĉije naĉela su protivna sokolskima; 3. nije ĉlan kakve druge organizacije za telovaŹbu; 4. koji je podnio 3-meseĉno preiskusno doba.

Pamti! Svako moŹe biti ĉlan tek 1 sokolskog društva i to onoga, koje je u kraju njegovog bivališta ili je tome najbliŹe. (Resolucija mariborske sav. zne skupštine 30. avgusta 1920).

3. DuŹnosti ĉlanstva. Svak ĉlan je du-

žan: 1. Učestvovati na društvenim glavnim skupštinama, sastancima, predavanjima, izletima i nastupima; 2. tačno i svesno ispunjavati poverene mu funkcije; 3. pomagati uvek i svuda na sokolskom radu; 4. biti uzor u ispunjavanju dužnosti prema društvu, organizaciji i narodu, uzgled svim nesokolima, braniti vazda rečju ili takodjer dejstvima sokolsku čast; 5. platiti uredno sve društvene i organizacione prispevke.

4. Prava članstva. Prava članstva su:

1. Na glavnoj skupštini birati te biti takodjer biran u društvenu upravu (odbor) ili za odaslanika na župsku glavnu skupštinu, ako je najmanje 3 mesece član društva; 2. učestvovati na svim društvenim uredbama (telovežbi, pevačkim vežbama itd.); 3. nositi smije sokolsku odoru po izdatim propisima.

5. Što mora znati, tko nosi sokolsku odoru? Tko nosi svečanu odoru, mora znati: 1. da mora odora odgovarati propisima do poslednjeg puceta; 2. da mora biti odora čista i gladjena; 3. da na odori ne smije imati nikakvog odznaka sem propisnog traka s napisom društva i župe; 4. da se mora ponašati u svečanoj

odori pristojno; pomisliti na ora, da ga gledaju takodjer drugi, koji Sokolu nisu skloni, s namerom, da kritikuju njegovo ponašanje.

6. Kada se nosi svečana odora? Odora se nosi, kad odredi društvena uprava i to: 1. prilikom javnih nastupa i izleta; 2. kod narodnih slavnosti i manifestacija; 3. na deputacijama kod kakvog dostojanstvenika; 4. na sprovodu zaslužnog brata ili sestre, ako društvo učestvuje korporativno ili deputacijom.

7. Kad se svečana odora ne smije nositi? Odora se ne smije nositi: 1. na igrankama ili plesnim zabavama, i ako ih priredjuje sokolsko društvo (ni redateljji); 2. na svadbama ili drugim sličnim zgodbama; 3. posle 21. (9.) sati uveče na zabavama ili kod nastupa. Posle ovog sata mora svako da se presvuče u svakodnevno odelo. Na većim izletima, koji traju po više dana, ode svak član o odredjenom času na svoj stan te se ne pokazuje u odori u gostionama, kavanama i drugim javnim lokalima!

8. Pod kojim uvetima dobije član znak? Sokolski znak dobiva svaki član,

da ga nosi na općanskom odelu i to 1. ako je najmanje 6 meseci član kojeg sokolskog društva; 2. ako je donio sliku za legitimaciju; 2. ako ima plaćenu članarinu za po godine napred; 4. ako je potpisao revers, da će u slučaju istupa iz sokolske organizacije vratiti znak.

9. Što mora znati, tko nosi znak? Tko nosi znak, mora znati: 1. da ga nosi dobrovoljno; 2. da mora pozdravljati svakog člana, koji nosi isti znak, ili svečanu odoru, sa »Zdravo!«. Mladji član pozdravlja starijega prvi. U približno jednakoj starosti pozdravlja prvi te ne-
moj čekati, dok te pozdravi brat; 3. kad govoriš s članom, koji nosi znak, nazivaš ga »Ti«, premda ga moguće ne poznaš; 4. da se nosi znak tek na općanskom odelu i nikada na svečanoj odori; 5. tko nosi znak, mora imati sobom sokolsku legitimaciju sa slikom; u legitimaciji mora da bude označeno, da je plaćena članarina za pola godine napred; 6. ponašanje budi vredno Sokola. (Nikad nemoj nositi znaka u »veselom društvu«; takodjer nije pristojno sa sokolskim znakom igrati na karte). 7. Tko nosi znak, ima — legitimirajuć se — pravo, da u zabranu zlo-

upotrebe znaka legitimira svakoga, tko nosi isti znak, a ako bude legitimiran, neka se iskaže legitimacijom te se radi toga ne uvredja.

10. Kada je zabranjeno nositi znak?

Nositi znak je zabranjeno: 1. na političkim skupštinama te demonstracijama; 2. na izornoj agitaciji, 3. u reklamne svrhe.

11. Kakav mora da bude svak Sokol

Svak Soko mora da bude dobar i karakteran čovek, svestan Sloven, da može biti drugima postavljen za uzor. Biti mora uvek discipliniran, spreman pomagati drugome, osobito bratu i organizaciji svega naroda.

12. Što je sokolska disciplina?

Sokolska disciplina je dobrovoljno podređivanje svakog člana društvenim pravilima, sokolskim načelima i sokolskom redu. Ako je dobrovoljna, ne smije se tumačiti ovako, da se može ispunjavati ili takodjer ne, kako bude koga volja. Dobrovoljna je, to jest; svako neka oseća potrebu pokoravati se naredbama, što je potrebno za dobro svakoga pojedinca, kao i celine. — Jer je dobrovoljna, mora da bude gvozdена i svakom pravom Sokolu, koji voli red, — sveta.

13. Gde mora da bude Soko osobito discipliniran? Soko mora da bude osobito discipliniran u vežbaoni, na skupštinama i sednicama te kod javnih nastupa.

14. Tko se brine za red i disciplinu u društvu? Za red i disciplinu mora da se brine u prvom redu društvena uprava, koja odgovara za svaki nered u društvu.

Da vlada disciplina, stoji najviše do načelnika i prednjačkog zbora te do predsednika različenih otseka, koji moraju da budu balvani društvenog života.

15. Kako se ovlada disciplina? Disciplina se ne ovlada avtoritetom ni vojničkom strogošću ni večitim opomenama, grožnjama i moguće čak svadjanjem. — Ovlada se jedino dobrim uzgledom, velikom bratskom ljubavi. Tko je zahteva, mora biti strog preko svega i konzekventan, ali biti mora takodjer miran i pame-tan, da ga ne baci svaka sitnica iz ravno-teže. Glavni uvet pak jest, da je svak sam discipliniran.

16. Kada vlada u društvu dobra disciplina i uzoran red? U društvu je disciplina: 1. ako svak član radi, kako zahtevaju pravila i načela ne iz straha pred kaznom, nego jer zna, da kao pravi Soko

ne može da radi drukčije; 2. ako svak član sluša bezuvetno načelnika, prednjake i druge funkcionare te ispunjava vse, što mu je bilo naručeno; 3. ako svak član učestvuje na svem radu u društvu po svom znanju i svim snagama, ne kritikuje bez potrebe te ne raznosi, što se dešava u društvu, osobito na sednicama; 4. ako svak član hoda redovito i tačno na vežbu te gleda, da ne izostavi bez potrebe nijednog sata; 5. ako učestvuje na sednicama, izletima, javnim nastupima, predavanjima, kazališnim predstavama itd. te kod njih sam pomaže po svojim silama — takodjer novčano; 6. ako se vsak član ponaša u vežbaoni i van nje, kako zahteva sokolska čast.

17. Što je potrebno, da vlada u društvu dobra disciplina i red? Da vlada u društvu dobra disciplina i red, mora da se govori često o disciplini i redu te o njihovoj potrebi. Naučiti se mora svaki pojedinac na red u vežbaoni, u garderobi te na izletima. Prednjački zbor mora da bude sam dobro disciplinovan, jer reči sklanjaju, uzgledi vuku.

18. Tko prestane biti članom društva sokolskog? Članom društva prestane biti:

1. Tko usmeno ili pismeno javi društvu, da izstupa; 2. koga uprava (odbor) radi neplaćenih prispevaka crta (ako 3 mesece nije platio članarine, premda je bio opomenut); 3. tko je bio isključen.

19. Kojeg člana može odbor isključiti?

Isključiti se može: 1. Tko radi navlaš protiv načela i pravila Sokolstva; 2. tko navlaš podupire neprijatelje Sokolstva; 3. tko ne pravi Sokolstvu časti (pijančevanjem, nepoštenim trgovanjem, tučnjavom itd.); 4. tko je bio sudom kažnjen. Isključenje može biti trajno ili takodjer privremeno, t. j. za određeno doba.

20. Tko može da isključi? Člane isključuje društvena uprava sa potvrdom glavne skupštine. Svako isključenje javlja se župi i savezu, koji saopšti ime isključenog člana u »Sokolskem Glasniku«.

III. Sokolska načela s obzirom na politiku, verstvo itd.

1. Kakav je одношaj izmedju Sokolstva i politike? Sokolstvo ne može da bude u službi nijedne stranke, budi političke ili stanovske (razredne). Sam Tyrš je rekao: »Naša stvar nije za stranke, nego

za sav narod, ne promjenjuje se kao politički i verski nazori, nego je večita, istinita, te stoji o tom smislu nad svakom sumnjom«. Sokolska društva, u kojima se mnogo politikuje, sigurno nisu dobra; zato neka pazi svaki dobar Soko, da se ne zavede u društvo politička borba. Već Tyrš sam je kazivao, da politika ne spada u »Soko«. Načelni saključci Slov. Sok. Zv. (6. januarja 1919) te Jugosl. Sok. Sav. na različnim skupštinama: 1. Sokolstvo je nepolitička, ali svenarodna organizacija. Kao takva ne služi nijednoj političkoj stranci ni drugima pojedinima stanovima i organizacijama. 2. Dužnost svakog člana Sokolstva je, da u privatnom i javnom životu neisprosno i bezuvetno provadja sokolska načela. 3. Sokolski upliv ne smije da se izrabljuje nigde i od nikoga ni u političke ni u kakve druge nesokolske svrhe. 4. Članovi sokolskih društava mogu pripadati tek takvim strankama, koje po svom kulturnom programu nisu protivne sokolskom programu. Dodatni predlog savezne skupštine u Osijeku god. 1921: Član Sokolstva može da bude sumišljenik svake političke stranke, koja temelji na ideji narodnog i državnog jedinstva. Politička pitanja pak se u

Sokolstvu samom ne rešavaju niti se o njima raspravlja.

2. Sokolstvo i vera. Načelna izjava Jugoslov. Sok. Saveza na skupštini u Osijeku: »Jugoslovensko Sokolstvo poštuje svako versko uverenje, zato može da bude član sokolskog društva svaki pošten čovek, pripadao ma kojoj veri. Jer je Sokolstvo za sav narod jugoslovenski, zato ne može i ne smije sakupljati samo članove jednog veroispovedanja. Ovo je takodjer bistvena razlika između Sokolstva i drugih («katoličkih») vežbačkih društava («Orlovi»). U Sokolstvu može da bude katolik kao pravoslavan, protestant ili musliman.

Na svetu ima ljudi farizeja, koji huškaju nerazumni puk protiv Sokolstva, tobože, da je protivu vere. Već Tyrš je učio, da je dužnost i pravo svakog Sokola, da je po svom uverenju član crkve te da živi po njezinim naucima, ako se pak ž njima ne slaže, može da izstupi. Kristov nauk o bratskoj ljubavi je takodjer sokolski nauk! Ljubi svog bližnjeg kao samog sebe! Tek u bratskoj ljubavi je spas svih naroda. Sokolstvo pako bori se protiv

sviju, koji hoće da izrabljuje veru u političke namere.

3. Sokolstvo i klerikalizam. Često se zamenjuje vera sa klerikalizmom. U novinama se ova zamena zloupotrebljava često u političke namere. Kad se približuju izbori, čitaš u klerikalnim novinama, da je vera (mesto klerikalizam) u opasnosti. Vera je čuvstven odnošaj pojedinog čoveka do Boga i ostalih ljudi. — Svaka vera ima neke svoje temelje istine, razložene ili samo mišljene. Svi ljudi, koji priznaju jedne te iste istine, te se drže istih crkvenih ili verskih propisa, pripadaju istoj crkvi ili veri. Svećenici, biskupi i papa, koji se zovu u rimokatoličkoj crkvi učeća crkva ili »klerus«, prisvajaju si često takodjer svetsku oblast; a da zadobiju takodjer i veću političku snagu nad pukom, zloupotrebljavaju katkada veru u svetske namere.

Pod »klerikalizmom« razumevamo političku stranku, koja se naslanje u prvom redu na crkvenu hijerarhiju te crpa iz nje svoju političku snagu. Sokolstvo je s obzirom na verstvo na stajalištu, da je vera najintimniji i najsvetiji deo nutarnjeg života svakog pojedinca. Ovaj bist-

veni deo ljudskog nazora Sokolstvo ceni i poštuje. Uvek pak je takodjer priznavalo uverenje i mišljenje pojedinca te zahtevalo od svog članstva pored vlastitog uverenja moralnu neprikornost te poštovanje uverenja drugih. Sokolstvo odsudjuje svaku zloupotrebu ovog plemenitog osećaja u ma koje namere, jednako kao odsudjuje zloupotrebu drugojačijih ideji organizacija za isticanje prava ma kojegod verstva. Sokolstvo je zbog toga protiv plerikalizma, protiv vere pak nije ni ti će ikad biti. — Resolucija JSS na skupštini u Mariboru 30. avg. 1920 glasi:

Klerikalizam i Sokolstvo se isključuju. Tko priznaje klerikalno svetovno naziranje, po kojem stupa vera u politiku, da si zasigura gospodstvo medjunarodne katoličke hijerarhije nad državom i nad duševnim životom državljana, tko misli, da je na polju znanstvenog istraživanja dopušteno tek to, što dopušta ova hijerarhija, onaj ne može da bude Soko. Tek tko hoće, da bez predrasude traži istinu, tko je spreman, da poštuje uverenje svakoga, spreman boriti se za slobodu vesti, biti moralan i pošten, ne iz straha pred kaznom i dok interes crkvene organizacije to dozvoljava, nego iz uverenja,

taj je pozdravljen u našim redovima. — Versko uverenje svakoga nama je nedodirljivo. Nije Soko, tko ga vredja, niti onaj, tko napada ili ismehiva javno udejtvovanje verskog osećanja. Omalovažavanje verstva, koje duboko upliva na sve ljudsko osećanje, je Sokolstvu tuđe.

IV. Povest.

1. Tko je osnovao prvo sokolsko društvo? Osnivač i otac Sokolstva bio je dr. Miroslav Tyrš. U teškom poslu mu je najviše pomagao Jindřich Fügner, koji je bio takodjer prvi starešina praškog Sokola. Osnivači Sokola bejahu još: Dr. Julij Grégr, Josip Manes, Emil Tonner, koji pomagahu Tyršu i Fügneru. Bili su odbornici prvog društva, koje se zvalo: »Pražská tělocvičná jednota Sokol«.

2. Što mora znati svak Soko o Tyršu? Dr. Miroslav Tyrš rodio se 17. septembra 1832 v. Děčínu na Labi kao sin lečnika. U ranoj mladosti izgubi oca i majku. Na gimnaziji študirao je ovako dobro, da je položio maturu s odlikom. Na sveučilištu slušao je filozofiju. Sa 28. godinom bio je doktor filozofije.

Kao djak marljivo je vežbao u raz-

ličnim gimnastičkim zavodima u Pragu. Proučavanje povesti, osobito povesti drevnih Helena, dovelo ga je do upoznanja, da je medju narodima večita borba za opstanak. Pobedjivaju uvek tek narodi, koji su zdravi telom i duhom. Plodovi njegovog studija pokazase se u »Sokolu«.

Tyrš je predavao na različnim učilištima, naposled na praškom sveučilištu. Napisao je više filozofskih, umetnostnih i povesnih rasprava, koje su izlazile u osobitim delima ili pak u različnim listovima. Nešto vremena bio je takodjer zastupnik.

Za nas je najvažniji njegov rad u »Sokolu«. Prvome društvu bio je tajnik i načelnik. Sokolstvo je širio različnim nastupima, a takodjer perom. Najvažniji njegov je rad »Základy tělocviku« (Temelji gimnastike), u kojem tumači svoj sistem i svoju nomenklaturu. Godine 1871. počeo izdavati list »Sokol«, koji izlazi još sada. Zbog bolesti lečio se često u alpskim zemljama. U Ötzu u Tirolskoj ponesrečio se 8. avgusta 1884 te utonuo u reci Aachi. Njegovu lešinu prevezoše u Prag, gde je imao upravo kraljevski sprovod.

Sahraniše ga na olšanskom groblju pored J. Fügnera.

Tyrš je umro, a njegovo se Sokolstvo širilo te se širi, verno držeći se njegovih nauka. Obistinile se delomice već njegove želje: Slobodan je njegov narod. Njegovi pak nauci krepko pomagahu takodjer nama Jugoslovenima do slobode i ujedinjenja.

3. Što morame znati o Jindřichu Fügneru? Prvi starešina českog Sokolstva J. Fügner rodio se 10. septembra 1822 u Pragu kao sin imućnog trgovca. Po svršetku niže gimnazije stupi u obuku u trgovinu svog oca. Otac ga posla u svet, da upozna svetski saobraćaj i trgovinu.

Vrativši se u domovinu preuze god. 1846 trgovinu od oca. Bio je pored toga takodjer glavni zastupnik italijanske osiguravajuće družbe. Izabran je bio takodjer u praško gradsko općinsko veće te u trgovačku komoru.

S Tyršem upoznao se slučajno. Tyrš upoznajući njegovu ljubav do otadžbine i njegovu plemenitost, na prvoj glavnoj skupštini praškog Sokola predloži njega za starešinu. Fügnerova briga za »Sokola«

kaže se nam u tome, da je dao na vlastite troškove svome društvu postaviti krasnu zgradu sa vežbaonom. Ovo pak nam je takodjer dokaz, kako je cenio Sokolstvo. Na njegov predlog uvede se sokolsko bratstvo i nazivanje »Ti«. Demokratsko uređenje Sokolstva je dakle njegova zasluga.

Nažalost mu nije bilo usudjeno, da bi dugo radio u »Sokolu«. Jedva sagrađi Sokolski dom, koji je stao gotovo sav njegov imetak, umre 15. novembra 1865. — Tyrš je dao pravce Sokolstvu, Fügner pak je učio svim izgledima i dejstvima, kakav treba, da je naš rad, držeći se izreka: »Ni koristi ni slave!« Zato ga svim pravom zovemo pored Tyrša osnivačem Sokolstva.

4. Kako se razvijalo Sokolstvo u Českoj? Sokolstvo je danas najjača slovenska organizacija. Osobito se širilo u Českoj. Česká Obec Sokolská imala je g. 1921 već 3010 društava i otseka sa 368.888 članova (s podmlatkom 618.150 duša). Kako se Sokolstvo razvijalo, kaže nam učestvovanje na svesokolskim izletima u Pragu, kojih bi do god. 1921. sedam. Učestvovanje pokazuje sledeća statistika:

Slet	God.	Upo- vorci	Vežbalo je :		
			članova	članica	naraštaja
I.	1882	1600	700	—	—
II.	1891	5600	2500	—	
III.	1895	7366	5271	—	700
IV.	1901	11.000	6705	867	1988
V.	1907	12.550	7600	2400	1000 n. 1800 d.
VI.	1912	17.172 + 4.157*	10.120	5457	
VII.	1921	55.000	27.000	23.000	15.720 12.607 d

*) gostova

Potanju siiku čl. Sokolstva daje knjižica „Pivko: Sokolstvo I.“ Maribor 1923,

5. Kako se razvijalo slovenačko Sokolstvo? Slovenci primili su Sokolstvo od Čeha. Sokolska misao postala je jaka veza slovenskih plemena.

Ljubljana sledila je češkom izgledu odmah posle osnivanja praškog Sokola. Već svršetkom god. 1862. snovaše u Ljubljani sokolsko društvo, ali oblast, kojoj osnivanje takovog društva nije bilo mi-

lo, zavlačila je potvrdu pravila. Potvrdi ih tek 25. septembra 1863. 1. oktobra 1863 vršila se osnovana glavna skupština »Južnog Sokola«. Prvi učitelj gimnastike bejaše Štefan Mandič. God. 1867 bi društvo zbog sukoba s ljubljanskim Nemcima raspušteno. 20. februara 1868 osnovalo se novo društvo »Telovadno društvo Sokol v Ljubljani«. Početni rad bio je težak, nestajalo je potrebnih prednjaka, ustrajnosti te pravog razumevanja za Sokolstvo.

God. 1871. došao je u Ljubljano Jan Z. Veselý, Tyršev pitomac u praškom Sokolu; s njime dodje u društvo nov život. Radosno diglo se vežbanje svih odela. Ali takodjer ovaj rad nije imao trajnog uspeha. Veselý ode opet posle tričetrvgodišnjeg boravljenja u Ljubljani. Društvo poče životariti. Van Ljubljane osnova se u doba od 1864 do 1870 više društava (Kranj, Ilirska Bistrica, Postojna, Planina, Vipava), a nijedno se nije moglo razviti i održati.

Doba 1875—1895 zove se doba upadanja slovenskog Sokolstva. Nova društva nastaje u Mozirju (1880), Trstu (1882), Gorici (1887), Novom mestu (1887), Celju (1890), Prvačini (1890), Zagorju (1890), Po-

stojni (1894). Ali u nijednom društvu Sokolstvo se nije pravilno umevalo ni njegove uzvišene zadaće. Broj vežbača bio je malen, vežbanje nije bilo uređjeno prema Tyrševim načelima.

Prilikom 25-godišnjice Ljubljanskog Sokola vršio se I. slovenski svesokolski slet god. 1888., na kom učestvova 180 članova svih 5 društava; vežbalo je 60 članova.

Pravi sokolski duh zaveo je tekar posle god. 1895 nastupom Dr. V. Murnika, koji je dao vežbanju ozbiljan značaj te se brinuo za izobrazbu prednjaka. Nova zdrava društva nastajahu po Sloveniji. God. 1904. vrši se II. slovenački svesokolski slet u Ljubljani, na kom učestvova 1.720 članova slovenskog Sokolstva, pored 490 Slovenaca 230 Hrvata i 1000 Čeha.

Iste godine počeo izdavati Dr. Murnik list »Slovenski Sokol«, koji je izlazio do početka rata g. 1914. Posle sleta počeo živ rad na sokolskom polju. God. 1905 osnovala se »Slovenska Sokolska Zveza«, koje prvi starešina bejaše Dr. Vladimir Ravnihar a načelnik Dr. Murnik. Onda imala je Zveza 21 društvo i 8 otseka. U godinama 1909.—1913. izvrši se organizacija župa.

SSZ brojila je god. 1912. 88 društava i 24
otseka sa 7620 članova.

Slovenačko je Sokolstvo časno nastu-
palo takodjer na međunarodnim utakmi-
cama u Luksemburgu (1909), Turinu
(1911) i u Parizu (1913).

God. 1913 slovenačko se Sokolstvo pri-
pravljalo na slovenački svesokolski slet,
kojega pak vlada zabrani. Slet se nije
mogao vršiti ni god. 1914.

U godinama svetskog rata bio je so-
kolski rad ulkinjen.

O prevratu preuzelo je Sokolstvo za-
daću brinuti se za sigurnost i uzdržava-
nje reda.

Slov. Sok. Zv. pripravljala je ujedi-
njenje jugoslovenskog Sokolstva, koje se
izvrši na Vidovdan god. 1919 u Novom
Sadu.

6. Razvoj hrvatskog Sokolstva. Prvo
društvo bi osnovano u Zagrebu godine
1874; zvalo se »Hrvatski Sokol«. Prvi sta-
rešina bi Ivan Vončina, učitelj gimnasti-
ke pak Friderik Singer. God. 1876. bi iza-
bran starešinom Dr. Josip Fon, načelni-
kom pak Josip Hochman. Fon bio je naj-
marljiviji organizator hrvatskog Sokol-

stva. Društvo si sagradi god. 1884. lep Sokolski dom i uzgoji mnogo prednjaka i sokolskih radnika, koji snovaše nova društva po drugim hrvatskim krajevima (Zadar 1885, Vukovar 1885, Gospić 1889, onda redom Senj, Karlovac, Makarska, Osijek, Pulj, Šibenik, Sarajevo itd.). Hochman izdavao je (1 godinu) list »Sokol«, posle pak »Gimnastika«, koju uređjivaše do smrti 1893. Za Hochmanom bejaše urednikom lista dr. Bučar.

God. 1904 bi osnovan »Savez hrvatskih sokolskih društava«. Prvi starešina bejaše dr. Stjepan Miletić, načelnik pak Drago Šulce; Miletićev nasljednik bejaše dr. Lazar Car. Savez izdavao je list »Hrvatski Sokol«, kome bejaše urednik dr. Bučar. U Zagrebu vršila se 2 svesokolska sleta i to god. 1906. i 1911.

7. Razvoj srpskog Sokolstva. Neuredjene prilike u Srbiji, osobito dugotrajni ratovi, nisu dopuštale, da bi narod intenzivno zahvatio za sokolski rad. Prvo sokolsko društvo osnovaše tekar god. 1882. u Beogradu. Deset godina zatim osnova se drugo vežbačko društvo »Dušan Silni«. Obe organizacije udruži-

še se kasnije (god. 1910) u »Savez sokol-
skih društava Dušan Silni«.

Na nekadašnjem avstrijskom tlu o-
snovaše se samostalne srpske sokolske
župe, pet po broju, među kojima je bila
najjača župa Fruškogorska sa sedištem
u Sremskim Karlovcima, koja izdavaše
takodjer svoj list »Srpski Sokol«. Uredji-
vaše ga starešina dr. Laza Popović. Pre-
ma statistici za god. 1913. imalo je sve-
ukupno srpsko Sokolstvo 122 društva sa
7940 članova; među njima bilo je 3096
vežbača i 329 vežbačica.

**8. Kako nastaje »Jugoslovenski Sokol-
ski Savez«?** Svetski rat oslobodio je i
ujedinio tri jugoslovenska plemena: Sr-
be, Hrvate i Slovence. Sokolstvo svih
triju plemena, koje je s prvih početaka
gojilo slovensku uzajamnost, zaključio,
da se u smislu narodnog ujedinjenja u-
druži u jednotnu organizaciju. Ovo u-
druženje izvrši se na Vidovdan (28. ju-
na) 1919. u Novom Sadu. Sva tri plemen-
ska saveza pretaše, a u mesto njih stvo-
rio se Jugoslov. Sok. Savez. Za prvog
starešinu bi izabran Dr. Ivan Oražen, za
načelnika Stane Vidmar. Za sada je se-
dište Saveza u Ljubljani. Posle smrti Dr.

Oražna posta starešinom dr. Vladimir Ravnihar, a načelnikom bi g. 1921. Dr. V. Murnik. Savez priredio je 2 polkrajinska sleta i to god. 1920. u Mariboru, 1921. u Osijeku. God. 1922. vršio se I. jugoslovenski svesokolski slet, u Ljubljani, na kom učestvovala preko 10.000 članova; vežbalo je 2.800 članova i 2.200 članica. Prilikom ovog sleta vršila se također medjunarodna utakmica, na kojoj postignuše Česi opet I. mesto, II. pak jugoslovenska vrsta. Savez brojio je 1921. god. 361 društvo sa 59.205 duša.

9. Sokolstvo kod ostalih Slovena. Za Slovencima oprimiše se Sokolstva najpre Poljaci. Prvo društvo bi osnovano god. 1867. u Lvovu. Sokolstvo se brzo razvijalo po Galiciji. Prema primeru austrijskih Poljaka osnivaše si takodjer oni u Ruskoj Poljskoj i u Nemačkoj jednaka društva. Rad vodiše savezi. Posle rata poljsko se Sokolstvo sklopilo u jedanotan savez sa sedištem u Varšavi.

Rusini imaju dve vrste gimnastičkih društava i to »Sokil« i »Sič«. Njih društva goje takodjer vatrogastvo.

Bugari osnovaše si prvo sokolsko društvo god. 1885, Brzo pak promeniše svoje

ime u »Junak«, što znači isto kao »Sokol«. Savez Junaka se lepo razvija te ima svoj list

Sokolstvo u **Rusiji** se dugo nije moglo razvijati uspešno. Oko god. 1910. ode u Rusiju oko 40 českih sokolskih učitelja i prednjaka, koji počese sokolskim radom. Imali su već lepe uspehe, a prekinuo ih svetski rat, koji ustavi sav sokolski rad. Boljševička vlada satre poslednje ostatke sokolskih društava u Ruskoj. Uvereni pak smo, da će brzo opet doći doba obnove i živog razvoja Sokolstva u Ruskoj. Ruski djaci i ostali Rusi, koji žive u oslobodjenim slovenskim državama, učestvuju marljivo na sokolskom vežbanju te upoznavaju naše demokratske uredbe, da postanu posle povratka u svoju veliku domovinu sokolski vodje.

Sokolska župa Maribor

izdala je slijedeće knjige:

1. **Zbor ! I.** 1922 1.— Din
2. **Dnevnik mladega človeka.** 1922 1.50 „
3. **Sokolski Vestnik. I** 1921 . . . 5.— „
4. **Sokolski Vestnik. II.** 1922 . . 9.— „
5. **T. G. Masaryk.** 1922 1.50 „
6. **Zbor ! II.** 1923 2.— „
7. **Češkoslovaško Sokolstvo.**
1862—1922 2.— „
8. **Sokolski katekizem.** 1923 . . . 2.50 „

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIČNICA

00000490161

